

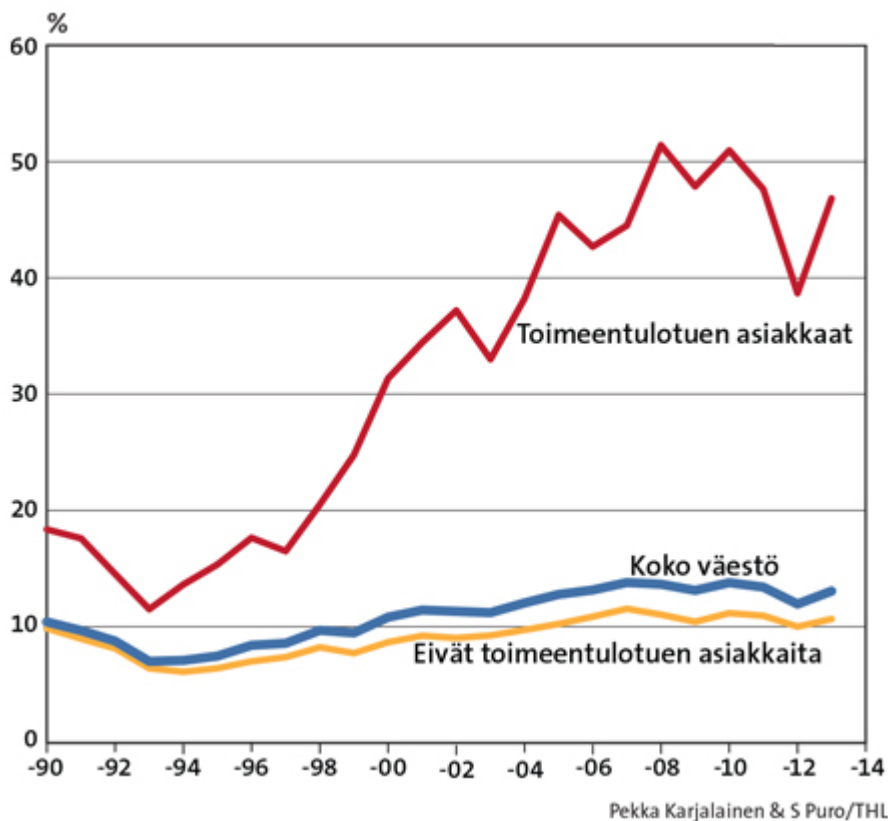
# Toimeentulotuki kokovartalokuvassa

Vuonna 2014 toimeentulotukea myönnettiin 253 500 kotitaloudelle (8,4 prosenttia kotitalouksista) ja 393 336 henkilölle (7,2 prosenttia väestöstä). Täydentävää toimeentulotukea myönnettiin 102 300 kotitaloudelle ja ehkäisevää toimeentulotukea sai 25 600 kotitaloutta. Toimeentulotuen saajien määrä seuraa yleisessä taloudellisessa tilanteessa, erityisesti työllisyydessä tapahtuvia muutoksia. Esimerkiksi vuonna 2009 tuen saajien määrä lisääntyi noin 11 prosentilla edellisestä vuodesta syksyllä 2008 alkaneen taantuman seurauksena. Yleisintä toimeentulotukeen turvautuminen oli perheettömillä ja yksinhuoltajakotitalouksilla, joista toimeentulotukea sai lähes joka neljäs (25,3 %).

Toimeentulotuen tarve on kasvanut useimmissa perhetyyeissä vuosina 2011–2015 asumiskustannusten noustua asumistuen tasoa jyrkemmin, jolloin pienituloisten kotitalouksien asumiskustannuksia on jouduttu korvaamaan yhä enemmän toimeentulotuen kautta. Toimeentulotuesta on tullut samalla pitkäaikaisempi tukimuoto. Tukimenot kasvoivat vuonna 2014 reaalisesti kuitenkin vain 0,1 prosenttia, vaikka asiakaskotitalouksien määrä nousi 3,1 prosenttia.

## Pienituloisuus kohdentuu ja lisääntyy

Toimeentulotuen saajien pienituloisuutta voidaan tarkastella yleisimmin käytetyllä 60 prosentin suhteellisella köyhyysriskirajalla. Tämä tarkoittaa henkilöitä, joiden tulot jäävät alle 60 prosenttia väestön keskituloista. Toimeentulotuen saajien pienituloisuus on yleisempää kuin väestössä keskimäärin (kuvio 1.). Pienituloisuus on yleistynyt Suomessa 20 viime vuoden aikana sekä väestön että toimeentulotuen saajien keskuudessa. Pienituloisuuden kasvu on ollut kuitenkin huomattavasti nopeampaa toimeentulotuen saajilla kuin muulla väestöllä.



Kuvio 1. Pientuloisten (60 % keskitulosta) osuus (%) toimeentulotukea saaneista, koko väestöstä ja muusta väestöstä (ei tukea saaneet) 1990–2014.

## Vaikuttavuus ja tuottavuus

Toimeentulotuen tuottavuuden arviointi on vaikeaa, sillä toimeentulotuki viimesijaisena taloudellisena tukena pyrkii turvaamaan tuen tarpeessa olevan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämättömän toimeentulon.

Toimeentulotukityön henkilöstön työmääräksi arvioidaan 2 400 henkilötyövuotta ja asiakasmäärä vuonna 2014 oli 253 500 kotitaloutta.

Asiakkuuden aikana asiakasta tuetaan myös sosiaalityön keinoin. Asiakkuudet ovat tyypillisesti lyhyitä ja näin tuottavuuteen liittyvät mekanismit (esim. perheen ja kunnan tason hyvinvointivaikutukset, työllistyminen) ovat vaikeasti arvioitavissa. Köyhyyden vähentäminen edellyttäisi kuitenkin puuttumista syihin, jotka aiheuttavat yksilön ja kotitalouden tasolla paitsi taloudellisia myös sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Toimeentulotuen tarpeen ehkäisyssä tehokkaita toimia ovat tuen pitkäaikaistarpeen vähentämiseen kohdistuvat toimet, kuten köyhyyden rakenteellisiin syihin paneutuminen, ensisijaisten etuuksien riittävyys ja oikea-aikaisuus. Koska pitkittyvään

toimeentulotukitarpeeseen liittyy usein terveyteen ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia, on oleellista, miten toimeentulotuki kyetään kytkemään sosiaalityön interventioihin ja muihin yksilöä tukeviin palveluihin.

THL:n kehittämällä AVAIN-mittarilla on saatu tietoa sosiaalityön vaikuttavuudesta ja toimeentulotuen merkityksestä asiakkaiden tilanteiden paranemisessa. Mittauksissa on saatu näyttöä siitä, että erityisesti toimeentulotukeen keskittyvä sosiaalityö on pääosin asiakkaiden tilanteita ylläpitävää. Sen sijaan tehostetun yksilökohtaisen tuen ja useamman kuin yhden tukevan menetelmän käytön (toimeentulotuen lisäksi) vaikuttavuudesta on saatu positiivista näyttöä.

## Toimeentulotuen ja sosiaalityön roolit muuttuvat

Perustoimeentulotuki siirtyy kunnista Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi vuoden 2017 alussa. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen harkinta ja maksatus jäävät edelleen kuntiin. Siirron myötä tuen hakemisen käytännöt yhdenmukaistuvat valtakunnallisesti, mikä parantaa asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa.

Muutos on merkittävä asiakkaiden, etuuksien, sosiaalityön työkäytäntöjen sekä laajemmin sosiaali- ja terveystalouden näkökulmista. Sosiaalityössä tulee ratkaistavaksi haasteita, jotka liittyvät tukea tarvitsevien tavoittamiseen ja kohtaamiseen, tavoitteellisten ja vaikuttavien työtapojen kehittämiseen sekä toimistokeskeisyydestä jalkautumiseen.



Pekka Karjalainen  
erikoistutkija  
Sosiaalipolitiikan tutkimus, THL  
etunimi.sukunimi@thl.fi

Lisää tietoa:

Karjalainen P. Kivipelto M, Virtanen A. [Toimeentulotuki](#). Teoksessa Peruspalvelujen tila 2016 -raportti. Kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunta. Valtiovarainministeriön julkaisu 9/2016, 151–164.

Blomgren S, Karjalainen J, Karjalainen P, Kivipelto M, Saikkonen P, Saikku P. [Perustoimeentulotuki siirtyy Kelaan – miten asiakas saa sosiaalityön palvelut?](#) Päätösten tueksi 1/2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Blomgren S, Karjalainen J, Karjalainen P, Kivipelto M, Saikkonen P, Saikku P. [Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa.](#) THL, Raportti 4/2016.

*Päivitetty: 21.6.2016*